

L'aportació del poeta valencià Vicent Venceslau Querol a la Renaixença

Joan Antoni Millón Villena
(IES Almenara. Castelló)

La primera creació de Querol en català pot datar-se en l'any 1856, en plena adolescència de Vicent Venceslau, quan només comptava amb 19 anys. Aquesta època va ser d'una gran activitat cultural tant en la vida del nostre poeta, com en la València de llavors. Iniciats els seus estudis universitaris, en 1854, entra en contacte amb diversos grups d'estudiants i tertúlies culturals i literàries.

Ell mateix ja havia organitzat una Societat Literària uns anys abans, sota el nom de *L'Estrella*, la vida de la qual va durar set anys, de 1852 a 1858, any que passa a ser filial i a dissoldre's en el restaurat Liceu Valencià. De l'existència d'aquesta Societat tenim notes biogràfiques de Felix Pizcueta i Eduardo Gómez de Mazparrota, així com les interessants dades que Lluís Guarner aporta de la consulta d'alguns dels toms de les actes d'aquesta societat que li van donar a conèixer els familiars de Querol.

Són anys en els quals es creen diverses revistes culturals (*Silvina*, *El Cisne*, *La Ilustración Valenciana*, *El Eco del Turia*, *El Guadalaviar*, etc.), i en els quals la Universitat encoratja la vida cultural a través de certàmens poètics. Precisament serà en el primer —en 1854, en el qual la llegenda de Querol, «La Peña de los Enamorados», guanyarà el premi del certamen dedicat a l'expulsió dels moriscos— en el qual tindrà lloc la trobada —certament pintoresca— entre Vicente Querol i Teodor Llorente, relatat per aquest últim en el pròleg a la segona edició de les *Rimes*.

També Llorente recordarà les seves lectures i les seves inquietuds literàries compartides en aquests primerencs anys, de forma extensa en una Carta-pròleg dedicada a Querol, estampada a Barcelona al costat de la traducció del *Fausto* de Goethe, en 1882.

En aquest ambient juvenil de lectures, creacions novelles, certàmens, tertúlies i revistes literàries, té lloc en 1856, segons consigna una relació recollida en un dels llibres de la Societat literària *L'Estrella*, la lectura, per part de Querol, en una sessió d'aquesta Societat, de la poesia «A València».

Guarner va intuir, al llegir aquesta grafia, que es tractava d'un poema en català, i va corroborar aquesta hipòtesi la carta que el germà de Vicent, Aureli Querol, envia a Llorente, davant la petició d'aquest de trobar algunes poesies disperses del poeta. Llegim en la carta: «Respecto a la poesía *Valencia* creo que se publicó en *El Miguelete* o en algún otro periódico literario allá por los años 56 al 59. Como entonces el renacimiento catalán estaba en los albores, supongo que estos versos deben ser algo defectuosos, como lenguaje, y tal vez por ello no los incluyó Vicente en las *Rimas*».

Fins al moment només coneixem, doncs, el títol d'aquesta primerenca composició catalana, en una data propera a la publicació per part de Teodor Llorente dels seus primers poemes en català, editats en 1857, en el periòdic *El Conciliador*, dirigit per Pascual Pérez. Aquests primers assajos en llengua catalana per part dels joves escriptors valencians es veuran impel·lits i enfortits per la figura de Marià Aguiló i Fusté, il·lustre poeta i filòleg mallorquí, qui arribava a València l'any 1858 per a ocupar el càrrec de bibliotecari en la Universitat. Des d'aquesta Biblioteca, on es reunien, conversaven i llegien, Aguiló va imbuir els joves de les noves idees de la Renaixença, explicant-los el passat gloriós de la literatura catalana en la poesia d'Ausiàs March, Jaume Roig o Roís de Corella. Aquestes converses, aquestes guies culturals tindrien el seu suport en la celebració dels primers Jocs Florals, sota el patrocini del Liceu Valencià, en l'any 1859, per iniciativa d'Aguiló, i en els quals aquest va actuar com a mantenidor.

Després d'aquesta primera obra tenim tres composicions, de les quals es conserven els manuscrits. Es tracta de tres poemes datats per l'autor el «4 setembre 1859», que van ser lliurats per les germanes de Querol a Lluís Guarner en un sobre amb una nota autògrafa d'Aureli Querol, on llegim: «Contiene las primeras tentativas que el poeta Vicente W. Querol hizo, casi en su niñez, de versos catalanes». Un, «Què serà?», apareix editat en l'*Almanaque de Las Provincias* de 1892, als tres anys de la mort de Querol, però els altres dos, «A l'Esperan-

ça» i «A la Fe», no seran publicats fins a 1936, per Lluís Guarnier, en el número 8 de la revista valenciana *La República de les Lletres*.

Guarnier va establir la hipòtesi, guiat per la data de composició i per la temàtica, que es tracta d'un tríptic que Querol va assajar per a presentar-se als primers Jocs Florals de València, encara que, finalment, es decidís per presentar una oda en castellà sota el títol «A la Paz». Els tres poemes són una mostra de poesia espiritual, que denoten una actitud rebel, inquieta, que, encara que conté elements típics del tardoromanticisme, deixen aflorar alguns trets de la modernitat. L'amor, la fe i l'esperança són posats en dubte, són atacats fins i tot, en aquesta heterodoxa visió espiritual, molt allunyada de l'almivorada poesia religiosa cristiana i de les complacències sentimentals i afectives, pròpies de la poesia d'aquesta època.

El poema «A la Fe» està estructurat en tres parts. A la primera, compresa per les dues primeres estrofes, el poeta, utilitzant l'apòstrofe, es dirigeix a la fe i mitjançant la personificació la descriu amb els ulls coberts per una bena i caminant descalça, sofrint per les espines amb les quals els seus peus són ferits, ensopegant per la seva ceguesa i caient al terra. La segona estrofa commina la fe que trenqui la bena que l'encega i amb claredat dirigeixi l'esperança als homes. La segona part, que comprèn els vuit quartets següents, podem subdividir-la, al seu torn, en dos apartats. El primer —els quatre primers quartets— fa un repàs succint a la història de la fe en el món, establint quatre períodes: temps de l'Imperi romà, temps de la «nit fosca», temps del «tancament» en «el tabernacle», i, finalment, el temps d'avui. Aquest últim temps, així com el primer, estan expressats amb qualitats positives, enfront dels altres dos intermedis, on la negativitat es fa ben palesa. Del primer temps diu: «amb llum en les mirades i en els llavis la mel / duies la veu dels savis, la lira del poeta». En el temps de l'avui crida a la fe «dolça missatgera» i «de la qual el cor és hòstia i temple l'infinit». Els temps intermedis són ressenyats com de còlera, guerra, orgull, o bé, «enganyadora veu», «mentit Oracle», o «supèrbia».

Els quatre següents quartets d'aquesta segona part tracten d'establir on el poeta troba i situa la fe, establint una sort de panteisme espiritualista i gairebé franciscà: en l'aigua («mar moguda» i «manses aigües en què marmola el riu»), en l'aire, en l'ombra dels boscos antics, en el desert, en els camps, en les muntanyes nevades i en les

estrelles. Acaba aquest subapartat definint la fe com alguna cosa tan constitutiva de l'ésser humà que: «En el bressol de l'home ton naixement tingueres / i deus esser companya fins el seu darrer jorn».

Acaba el poema dirigint-se el poeta de nou a la fe i cominant-la que trenqui la bena que la cega, i els dos últims versos diuen de forma sorpresiva: «de la Fe vertadera la germana és la Ciència / i la Ciència no és cega, per què sa llum no vols?». Aquesta apel·lació a la Ciència, així amb majúscules, perquè acompanyi la fe i amb la seva llum la il·lumini, és un clar exemple d'aquest distanciament que, en aquesta primera etapa, Querol estableix pel que fa a plantejaments religiosos integristes, acostant l'espiritualitat religiosa al que podríem denominar «esperit científic», i això en plena època de discussió i anatemes davant les teories científistes de l'home.

En el poema «Què serà?» Querol mostra un jo poètic que es mou en el dubte i la set. Una mostra d'aquest esperit inconformista, d'aquesta «consciència desgraciada» que va representar tan clarament el romanticisme alemany al qual tan assidus eren per aquell temps Querol i el seu jove amic Teodor Llorente (recordem que junts van emprendre diversos projectes de traducció de poesia romàntica europea, entre ells fragments del *Fausto* de Goethe). Aquest poema és un atac a la idea de l'amor. Xifra el seu dubte i la seva set en un desig que seria expressat en múltiples variants pel romanticisme.

I davant la complaent veu que aconsella l'amor perquè ompli aquest «bui» i aquest «dubte», el poeta llança l'imperatiu: «Calleu!», i en les següents estrofes titlla de mentides aquestes veus apavaigadores i mostra a través de diverses imatges poètiques el seu radical desassossec: «Sóc au d'ales tallades», «Seré com el trist cego», «seré nau combatuda» «amb una espasa encesa un àngel em desterra del paradís».

1868 serà un any cabdal en la relació de Querol amb la Renaixença i la llengua catalanes. Assistirà a Barcelona com a convidat als Jocs Florals, en una trobada fructífera amb el món literari català i provençal, en el qual deixarà dos poemes importants, i de la seva relació amb Mistral sortirà una altra composició poètica aquest mateix any.

Un jove Querol, amb trenta anys, és convidat als Jocs Florals de Barcelona, juntament amb altres escriptors valencians (Teodor

Llorente, Jacint Labaila, Rafael Ferrer i Bigné i el cronista de la ciutat de València, el castellonenc, Josep Maria Torres), ja que Víctor Balaguer va voler que aquesta celebració, en la qual ell era president del Consistori, es convertís en una assemblea de poetes de les terres catalanes.

El dia 3 de maig, en l'històric saló del Consell de Cent de l'Ajuntament barceloní, va tenir lloc la festa, i uns dies després, el 8 de maig, poetes catalans i valencians van acompanyar els convidats provençals (Frederic Mistral, el príncep Bonaparte Wyse i el filòleg Paul Meyer) a una excursió tradicional a Montserrat i tots ells, com era costum, van deixar mostra autògrafa del seu enginy en l'Àlbum del Monestir, on consta aquesta nota preliminar que encapçala els autògrafs originals: «Després de celebrar la festa anyal de la poesia catalana, tantost han terminat els Jocs Florals de 1868, han vingut amb los nostros hostes benvolguts, els felibres de Provença i els poetes de València a visitar la montanya de les montanyes i a prestar homenatge a la Reina de les reines. Montserrat, 8 de maig de 1868».

Querol va improvisar allí mateix el poema «Montserrat», un poema «de circumstàncies», que a pesar de la seva peremptorietat i temps limitat per a escriure'l, conté un estimable valor, tant en el sentit d'exemple del domini lingüístic de Querol, com d'exponent del medievalisme de la Renaixença.

D'aquest poema va tenir notícies Lluís Guarnier per la lectura d'un número de la revista *Lo Gai Saber*, de 1880, ja que no va ser recollit en cap publicació, i Guarnier la va transcriure de l'Àlbum del Monestir de Montserrat i la va publicar per primera vegada en la seva edició de les *Rimes catalanes*, de 1980.

Després d'aquesta excursió i com a comiat de la festa dels Jocs Florals, Querol va llegir en un sopar el poema «Brindis», segons diu un paratext del poema: «En una felibrejada après la celebració dels Jocs Florals». Va ser la seva manera de celebrar i recordar aquells dies per a ell inoblidables.

Aquest poema va tenir un èxit immediat i va ser publicat en 1875 en l'*Anuari Català*, dirigit per Matheu i Fornells, i després recollit per Querol en la seva edició de la *Rimes* de 1877 i d'aquí va passar a totes les antologies de l'autor i a moltes antologies poètiques catalanes.

En el poema Querol adquireix la representació de dues figures mítiques i llegendàries de la literatura universal: la del viatger que retorna a la seva casa pairal, i la del pelegrí que s'allunya del santuari. El viatger torna de llunyanes terres i s'uneix al «germà hereu» i amb uns altres s'asseu sota «l'antic arbre» per a escoltar càntics de la «dolça paraula». El text és una manifestació de goig per l'encontre amb els poetes de Catalunya i Provença i una promesa de fraternitat en la germanor de la llengua: «quan tornen de Maig les roses noves / pugam cantar, poetes, les catalanes trobes / amb molt més goig que avui».

Uns mesos després d'aquella reunió, Querol va ser convidat pels poetes de Provença a la seva festa del Felibritge, en Saint-Remy (anys enrere va anar-hi Llorente com a representant per València). Va assistir-hi personalment, i allí va llegir un poema titulat «Als poetes provençals», amb el subtítol de «Versos escrits amb motiu de les festes de Provença en l'estiu de 1868». Aquest poema el va recollir Querol en la seva edició de les *Rimes*, i, més tard es va reproduir en l'antologia *Les cent millors poesies de llengua catalana*, de Moliné Brasés, en 1911 i en l'*Antologia Catalana* de Rovira i Virgili de 1916.

És una oda de construcció neoclàssica en la qual s'entona un càntic a la unitat de la raça llatina i a la civilització mediterrània. Té un marcat caràcter declamatori, però està plena d'imatges brillants i al·lusions històriques suggeridores que rebaixen aquesta fredor acadèmica. Comença el poema establint dos símls que li ocupen les tres primeres estrofes. El primer, entre la dispersió dels «pobles del nostre antic reialme» i les naus en la nit tormentosa, així com les aus en «la vespra cenyida»; i el segon —que expressa la reunió, la nova unitat—, entre les «cobles» dels poetes, les llums dels vaixells i el vol unit de les aus. A continuació el poeta inscriu el seu territori en «un locus» bucòlic: «Jo endormiscat a l'ombra i ubriac amb el dolç flaïre / que, tarongers i palmes vinclant, em porta l'aire, / oïsc vostra veu que em sembla ressó de l'avior». Un arcàdic mural al qual afegirà la tradició clàssica llatina: «Roma tingué dues filles... Provença, Itàlia... Provença, amb Catalunya i Itàlia són bessones». Se succeïxen cites històriques dels Papes i Avinyó, Gènova i les naus, la Croada d'Orient, Dante i Laura. El poema finalitza amb una estrofa que resumeix la idea de pàtria, tardoromàntica, de la Renaixença:

Germans, lo foll oratge dels malavirats segles
pot barrejar los pobles, dictant-los noves regles,
i esclafar de dues races lo natural confi;
mes tu, materna pàtria, sempre a tos fills aletes,
i els durs pits de la terra donen sempre, oh poetes,
a l'olivera antiga per saba l'oli fi.

També en aquest any de 1868 l'Acadèmia de Felibrigi el nomena majoral i la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el fa membre corresponent.

No serà fins a quatre anys més tard, en 1872, quan de nou visiti la ploma de Querol les lletres catalanes. Com recorda Guarnier, tampoc durant aquest temps, el poeta va produir gens en castellà. En aquest any, de nou, és reclamat a Barcelona, però aquesta vegada com a mantenidor del Consistori, del qual era president el Doctor Letamendi. La festa es va celebrar en el saló de la Llotja de Mar, i allí Querol va pronunciar un parlament, que tradicionalment s'expressava en prosa, però que Querol, excepcionalment, va convertir en poema versificat.

Josep Yxart, que va assistir a la celebració, recordava en la necrològica que va escriure per a *La Vanguardia*, per l'obituari del nostre poeta: «el público se levanta electrizado de entusiasmo al oír de sus labios aquellas bellísimas estrofas. Aquella poesía es una de las mejores joyas de nuestro tesoro poético; la emoción que causó la lectura, sigue siendo inolvidable; en aquel preciso momento, los altos conceptos, la ardiente pasión del poeta coincidieron con el estado de ánimo, y estalló la ovación unánime, entusiasta».

Aquest poema va ser publicat en fullet a València, aquest mateix any, i el següent s'estamparia, a més de en l'*Anuari dels Jocs Florals*, en l'*Almanaque de Las Provincias* i el *Calendari Català*. Després el recolliria Querol en la secció «Rimes Catalanes» de la seva edició de 1877 de les *Rimes*, apareixent també en el *Llibre d'or de la moderna poesia catalana*, en les antologies, *Les cent millors poesies de llengua catalana*, i *Poetes valencians contemporanis*, editada per L'Avenç l'any 1908.

Aquest poema, d'una arquitectura extraordinària, traça a partir del lema «Pàtria, Fides, Amor» un complex històric on desplega i reuneix els tres símbols renaixentistes. Part en les seves dues primeres estrofes per establir ja en el remot origen de la «Reconquesta», del «devallar dels cingles vers els flairoses planes» dels soldats del rei

En Jaume els tres símbols: «l'escalf sant de la pàtria duien al cor mos avis, els lais d'amor dels poetes catalans en els llavis i en els escuts les creus». En la cinquena estrofa veiem en expressió poètica això que ha denominat Josep M. Fradera, «patriotisme compartit», quan al parlar de València llegim: «dues voltes desposada amb el Cid de Castella / i amb Jaume d'Aragó». A cadascun dels símbols li fa correspondre un personatge històric significatiu i un lema propi de cadascun d'ells: Pàtria (Pere): «Dues voltes lleial»; Fe (Sant Vicent Ferrer): «Honra i temor a Deu»; i Amor (Ausiàs March): «com un lliri entre cards». Després de dirigir-se al «jovent de Catalunya» i demanar-li que siguin «custodis feels», acaba amb tres estrofes en les quals contemplitza els símbols de Pàtria Amor i Fe, oferint-los com a necessaris davant una situació de crisi i decadència: «avui que Espanya obira envergonyida / trencats corona i ceptre... i és veu menyspreada i sola», «el dubte glaça els cors i brollen per tot fons d'impuresa», o, «l'Odi esmola els ferets glavis». Enfront de cadascuna d'aquestes adversitats el poeta reclama els vells símbols, aquells que els soldats de Jaume van baixar «D'un plec d'eixes muntanyes»: Pàtria («el gonfaló tremola amb les Barres de sang»), Fides («l'oració tendra») i Amor («la dolça llei d'amor»).

Yxart, en el text «La decadencia de los Juegos Florales» que va publicar en *La España Regional* i editat per Rosa Cabré, va encertar a exposar la força amb què llavors van arribar aquests versos de Querol en aquella Barcelona: «Véase,..., para concretar la idea, cómo el poeta Querol, en 1872, en pleno periodo revolucionario, vuelve á glosar el sagrado lema Patria, fides, amor, dándole un significado de ocasión, mucho más conmovedor en aquellos días calamitosos, que, allá en los tiempos de paz del 59, cuando una y otra vez se comentaba la misma divisa, sin que tan graves sacudidas y embates dieran pretexto á revelarnos todo su contenido. En una palabra; el realismo penetra por aquí en la literatura catalana, convirtiendo lo imaginado en posible, la declamación en pasión verdadera, y vivificando la poesía con la observación inmediata de Cataluña y su naturaleza propia».

Quatre anys més tard, en 1876, Querol, allunyat de l'ambient jocfloralesc de Barcelona, i vivint a Madrid, on li ha dut l'acceptació d'un càrrec en l'empresa ferroviària MZA, després de llegir l'últim llibre que el seu amic Mistral ha publicat, *Lis isclo d'or*, escriu, sota

pseudònim, una epístola en vers a l'amic provençal. És una composició allunyada de l'ampul·lositat i complexa estructura de l'anterior. Hi ha trets d'un simbolisme rural, i un impressionisme poètic:

I passa tot com passa la llum del núvol roig
 quan en ponent amaga lo sol l'eterna flama
 i ve la nit i l'aspre vent de llebeig que brama,
 així com mos ensomnis, lo teu cantar s'enduu.

En 1879, a València, una recent creada Societat cultural, sota el nom simbòlic de Lo Rat Penat, torna a convocar els Jocs Florals en aquesta ciutat. Querol, que no pot acudir a la festa, envia un poema dirigit a la Regina, que és la filla major del seu amic Teodor Llorente (Maria Llorente Falcó), perquè sigui inclòs en l'Àlbum imprès, encapçalat per Mistral. El poema és un càntic de nostàlgia a la joventut compartida amb Llorente: «Ell em contava els somnis d'amor i benaurança, que llunyadans cercava dins el pervindre clos; I allà d'enllà on sols la llum del Poeta alcança».

L'any següent, 1880, Barcelona torna a cridar Querol perquè ocupi la presidència del certamen literari que va tenir lloc a Montserrat, en les festes extraordinàries del mil·lenari del Monestir. En aquest concurs van ser premiats, entre uns altres, Jacint Verdaguer i Teodor Llorente.

Cinc anys més tard, en 1885 Querol llegirà a Barcelona, amb motiu dels Jocs Florals, un discurs com a president del Consistori, que serà imprès a València, en la impremta Domènech en un fascicle en quart, de 16 pàgines. A això unirà unes poques paraules pronunciades l'endemà, en l'acte d'inauguració d'un monument en el Parc de la Ciutadella, dedicat a Milà i Fontanals que va morir l'any anterior i va ser president dels primers Jocs Florals. Aquestes paraules van ser improvisades, però el text va ser recollit i publicat en el llibre dels Jocs Florals, d'aquell mateix any. Any en el qual el director de *La Il·lustració Catalana*, Francesc Matheu, li demanà una poesia per a un número extraordinari que havia de publicar-se amb motiu de la recollida de socors per a les víctimes dels terratrèmols que van devastar en aquell temps a Andalusia. La poesia no degué arribar a temps ja que no va ser inclosa en el número extraordinari, encara que sí en l'*Almanaque de Las Provincias* de 1886 i en la segona edició de les *Rimes*.

La producció poètica i lingüística en català es tanca en Querol amb els fragments del que anava a ser un extens poema que es denominaria «Lo Cant de València». Van ser publicats aquests fragments, ja pòstumament, en el diari *Las Provincias*, en 1893 i l'any següent en l'*Almanaque*. Van ser les últimes línies de Querol:

Jo sóc la muntanyesa que, a l'ombra dels grans arbres
cuide els eixams d'abelles, i los ramats de cabres
per los tossals flairosos i fondalades duc;
obri lo mas al pobre que ve a ma porta i resa,
file lo cop d'estopa junt a la llar encesa,
i la rondalla antiga li conte al nin poruc.

Datació de les obres en català de Vicent V. Querol

- (1856): «A Valensia. Oda».
- (1859): «A l'Esperança», «Què serà?» i «A la Fe».
- (1868): «Montserrat».
- (1868): «Brindis».
- (1868): «Als poetes provençals».
- (1872): «Patria, Fides, Amor».
- (1876): «Carta a Frederic Mistral».
- (1879): «A Maria Llorente».
- (1885): «Discurs...»
- (1885): «Els terratrèmols d'Andalusia»
- (1889): «Lo cant de València. Fragments»

Edicions de les obres en català de Vicent V. Querol

- (1872): «Patria, Fides, Amor», publicat en fullet a València, Imprenta Domènech.
- (1873): «Patria, Fides, Amor». *Anuari dels Jocs Florals*. Barcelona.
- (1873): «Pàtria, Fides, Amor». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1873): «Patria, Fides, Amor». *Calendari Catalá*. Francesc Pelay Briz (ed.). Barcelona, p. 85.

- (1875): «Brindis». *Anuari Català*. Francesc Matheu Fornells (ed.). Barcelona, p. 51.
- (1877): «Rimas catalanas» («Pàtria, Fides, Amor», «Als poetes provençals» i «Brindis»), com a apèndix a la seua primera edició del llibre, *Rimas*.
- (1878): «Pàtria, Fides, Amor». Dins: *Llibre d'or de la moderna poesia catalana*. Barcelona.
- (1881): «A Maria Llorente». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1885): «Discurs...», fullet editat a València.
- (1886): «Discurs...». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1886): «Els Terratrèmols d'Andalusia». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1891): «Rimas catalanas» (A més de les tres antecitades, «A Maria Llorente» i «Los Terratremols d'Andalusia»), en la segona edició —pòstuma— del llibre, *Rimas*.
- (1892): «¿Què serà?». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1893): «Cant a València». *Las Provincias*, octubre.
- (1894): «Cant a València». *Almanaque de Las Provincias*.
- (1897): «Als poetes provençals», «¿Què serà?», «Brindis», «Carta a Frederic Mistral». Dins: *Capolls de rosa*, t. IV de la Biblioteca de Lo Rat Penat.
- (1908): «Pàtria, Fides, Amor». Dins: *Poetes valencians contemporanis*. Barcelona: Biblioteca popular de L'Avenç.
- (1911): «Pàtria, Fides, Amor», «Als poetes provençals». Dins: *Les cent millors poesies de la llengua catalana*. Ernest Moliné i Basés (ed.). Barcelona.
- (1915): Set poesies, en el núm. 145, vol. IX de *La lectura popular*. Barcelona: Biblioteca d'Autors Catalans.
- (1916): «Als poetes provençals». Dins: *Antologia catalana* d'Antoni Rovira i Virgili. Barcelona.
- (1936): «A l'Esperança» i «A la Fe». *La República de les Lletres*, núm. 8 (abril-juny), València.
- (1958): *Obres valencianes completes*, Lluís Guarner (ed.). Castelló: Sicania.
- (1968): *Un segle de poesia catalana*. Rafael Tasis (ed.). Barcelona.
- (1980): *Rimes catalanes*. Lluís Guarner (ed.). València: Edicions Tres i Quatre.

(1985): «Rimes catalanes». Dins: *Obras Completas* de Vicente W. Querol, t. II. Lluís Guarnier (ed.). València.

També Querol traduí del català al castellà dos poemes de Joaquim Rubió i Ors, pertanyents a *Lo Gayter del Llobregat* («A ma cabanya», i «Lo Comte Jofré»), amb els títols: «A mi cabaña» i «El Conde Wifredo», en el volum que es va editar com a homenatge a Rubió (t. I, p. 297 i 383).